

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

**OUDENAARDE
TUSSENBRUGGEN –
MARLBOROUGHLAAN –
MARGARETHA VAN PARMASTRAAT
BUREAUSTUDIE**

De Maeyer W. en Cherretté B.

ARCHEOLOGIE RAPPORT 41

Colofon

Project:

Bureaustudie

Tussenbruggen, Marlboroughlaan, Margaretha van Parmastraat - Oudenaarde

Bouwheer: Stad Oudenaarde, Tussenmuren 17, 9700 Oudenaarde

Opdrachtgever: Stad Oudenaarde, Tussenmuren 17, 9700 Oudenaarde

Uitvoerder:

SOLVA

Intergemeentelijk samenwerkingsverband

voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie

Joseph Cardijnstraat 60

9420 Erpe-Mere

Wouter De Maeyer

Bart Cherretté (coördinatie)

Wettelijk Depotnummer:

D/2015/12.857/4

The logo for SOLVA features the word "SOLVA" in a bold, serif font. A stylized, curved line resembling a brushstroke or a ribbon starts under the 'A' and sweeps upwards and to the right, ending under the 'V'.

Afbeelding voorblad: Detail maquette Nézet (1746) (Foto: Stadsarchief Oudenaarde).

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	3
1. Dankwoord	5
2. Inleiding	6
3. Onderzoekopdracht	7
4. Afbakening en omschrijving van de geplande werken	9
5. Topografische, landschappelijke en bodemkundige situering	10
6. Historische en archeologische situering	12
6.1 Historische situering	12
6.1.1. Inleiding.....	12
6.1.2. Etymologie.....	12
6.1.3. Het ontstaan en de ontwikkeling van Oudenaarde.....	12
6.1.3.1. Historisch kader	12
6.1.3.2. De ‘turris aldenardensis’ en de eerste omwalling.....	13
6.1.3.3. Pamele.....	13
6.1.3.4. De tweede omwalling.....	13
6.1.4. Hydrografisch kader.....	14
6.1.5. Tussenbruggen en de aanpalende straten	17
6.1.2. Cartografie	19
6.1.2.1. Inleiding.....	19
6.1.2.2. Jacob van Deventer – Atlas des villes des Pays-Bas: 73 places levées entre 1550 et 1565 sur les ordres de Charles Quint et de Philippe II: Oudenaerde, Ename, Beveren, Lubeghem (omstreeks 1550) (kbr)	19
6.1.2.3. Abraham de Bruyn - Parma belegert en veroverd Oudenaarde, 1582 (1613 – 1615) (rijksmuseum.nl).....	20
6.1.2.4. Pierre Le Poivre - Recueil de plans de villes et de châteaux, de fortifications et de batailles, de cartes topographiques et géographiques, se rapportant aux règnes de Charles-Quint, de Philippe II et d'Albert et Isabelle, 1585-1622]: Siège de la ville d'Audenaerde par les troupes d'Alexandre Farnèse en 1581 (1617) (kbr)	21
6.1.2.5. Pierre Le Poivre - Recueil de plans de villes et de châteaux, de fortifications et de batailles, de cartes topographiques et géographiques, se rapportant aux règnes de Charles-Quint, de Philippe II et d'Albert et Isabelle, 1585-1622]: Plan de la ville d'Audenaerde (1617) (kbr)	22
6.1.2.6. Antonius Sanderus – Flandria Illustrata: Oudenaarde (1641) (foto SAO)	23
6.1.2.7. Samuel Du Ry de Champdoré – Plan de la Ville d’Oudenaerde (1707) (rijksmuseum.nl).....	24
6.1.2.8. Maker onbekend – Plan d’Oudenaerde (1746) (SHAT, Archives du Génie, canton Oudenaerde, art. 14, section 1, pièce n°27) en Le plan en relief de Nézot (1746) (foto SAO)	25
6.1.2.9. Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik: Audenaerde (1777) (kbr).....	26
6.1.2.10. Primitief Kadaster (1820) (SAO - VKP0485)	27
6.1.2.11. Vaillant – Plan D’Oudenaerde, d’après les reconnaissances faites aux mois d’Août 1829 et Janvier 1833 (1833) (foto SAO)	28
6.1.2.12. Atlas van de buurtwegen (1840) (gisoost).....	29
6.1.2.13. Oudenaarde, kaart van het grondgebied (ca. 1900) (SAO VPK0594)	30
6.1.2.14. Oudenaarde, Bijzonder plan (jaren ’40) (SAO).....	31
6.1.3. Fotografische documentatie.....	31

6.2. Archeologische situering	37
6.3. Samenvatting.....	38
7. Gekende bodemverstoringen	39
8. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	40
9. Bibliografie	42
9.1. Literatuur	42
9.2. Websites	42
9.3. Archieven.....	42
10. Bijlagen.....	43

1. DANKWOORD

Wij willen Stijn Lybeert, stadsarchivaris van Oudenaarde, bedanken voor zijn hulp bij het doorzoeken van de Oudenaardse archieven.

2. INLEIDING

Stad Oudenaarde plant de heraanleg van Tussenbruggen, de Margaretha van Parmastraat en de Marlboroughlaan en zal hierbij eveneens een nieuw gescheiden rioleringsstelsel in Tussenbruggen en de Marlboroughlaan plaatsen. Het projectgebied bevindt zich in de middeleeuwse kern van Oudenaarde, ter hoogte van een brug over de Schelde. Deze brug wordt in 1275 Steenbrug en later Hoge Brug genoemd.¹

Het Agentschap Onroerend Erfgoed achtte daarom een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. In de 'bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Oudenaarde, Margaretha van Parmastraat / Tussenbruggen, omgevings- en rioleringsaanleg' vraagt het Agentschap Onroerend Erfgoed een vooronderzoek dat bestaat uit een bureaustudie en een prospectie met ingreep in de bodem.

SOLVA voerde in opdracht van Stad Oudenaarde deze opdracht uit. Het voorliggende document omvat de bureaustudie en een voorstel voor de prospectie met ingreep in de bodem.

¹ Trio 2012: p. 77.

3. ONDERZOEKSOPDRACHT

Het Agentschap Onroerend Erfgoed omschrijft in de bijzondere voorwaarden het doel van het voorliggende onderzoek als volgt:

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Tijdens de bureaustudie:

1. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het plangebied verwacht worden op basis van een analyse van het historisch kaart- en bronnenmateriaal?
2. In welke mate en in welke zones kan er een (recente) verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?
3. Welke zones zullen binnen de huidige herinrichtingsplannen onderhevig zijn aan grondverzet en bodemverstoring?
4. Op basis van de voorgaande afwegingen: op welke locatie(s) vindt de archeologische evaluatie van het plangebied het beste plaats en vanuit welke wetenschappelijke vraagstelling?

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

1. Welke bodemopbouw kan tijdens het vooronderzoek vastgesteld worden? Is deze bodemopbouw over het hele terrein gelijkaardig of zijn er lokale verschillen? Welke impact hebben bodemvormende factoren en/of processen gehad op de bewaring van archeologisch erfgoed?
2. Kunnen op basis van vondstmateriaal, oversnijdingen en/of vulling uitspraken gedaan worden over de datering en de onderlinge fasering van de aangetroffen sporen?
3. Kan voor de vindplaats of voor delen van deze vindplaats het principe van behoud in situ nagestreefd worden, zo ja aan welke randvoorwaarden dient voldaan te worden?
4. Voor archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven; wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van deze zones?
5. Wat is het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot de stadsgeschiedenis van Oudenaarde en de stadsontwikkeling van middeleeuwse stedelijke kernen in het algemeen? Welke site-specifieke vraagstellingen kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek?
6. Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welk type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke vermoedelijke hoeveelheid?
7. Kunnen er -afgaand op de vondsten, de aard en de densiteit van de aangetroffen sporen tijdens het vooronderzoek en de kennis van gelijkaardige sites- uitspraken gedaan worden over de aard en de hoeveelheid vondstmateriaal die bij een vervolgonderzoek te verwachten valt? Zijn er specifieke

methodologische aanbevelingen inzake de omgang met vondstmateriaal qua opgravingsmethode, sampling, conservatie,...

8. Is er sprake van een grondwaterproblematiek en dienen er maatregelen inzake grondwater of stabiliteit genomen te worden bij een eventueel vervolgonderzoek?

4. AFBAKENING EN OMSCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

De geplande werken omvatten de Margaretha van Parmastraat vanaf de Grachtschelde tot en met Tussenbruggen en de Marlboroughlaan tot en met de Refugestraat. In Tussenbruggen en de Marlboroughlaan wordt de bestaande riolering vervangen door een ontdubbelde riolering. De doorsnede van de geplande buizen bedraagt in Tussenbruggen voor zowel het regenwater als voor het vuil water 60 cm. In de Marlboroughlaan hebben de buizen een afmeting van 40 cm voor het regenwater en 60 cm voor het vuil water. Concreet betekent dat een uitgraving van minstens drie meter breedte noodzakelijk zal zijn. De diepte van de rioleringswerken situeert zich afhankelijk van de plaats tussen 1,84 m en 2,54 m onder het huidige maaiveld. In de Margaretha van Parmastraat worden geen nieuwe rioleringen geplaatst.

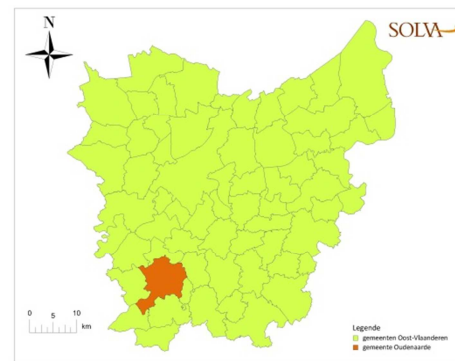
Daarnaast zijn in Tussenbruggen en langs de Marlboroughlaan ook nog negen boomputten en een groenzone voorzien.

Voor de aanleg van de nieuwe bestrating wordt een uitgraving gemaakt van ca. 60 cm ten opzichte van het huidige maaiveld.

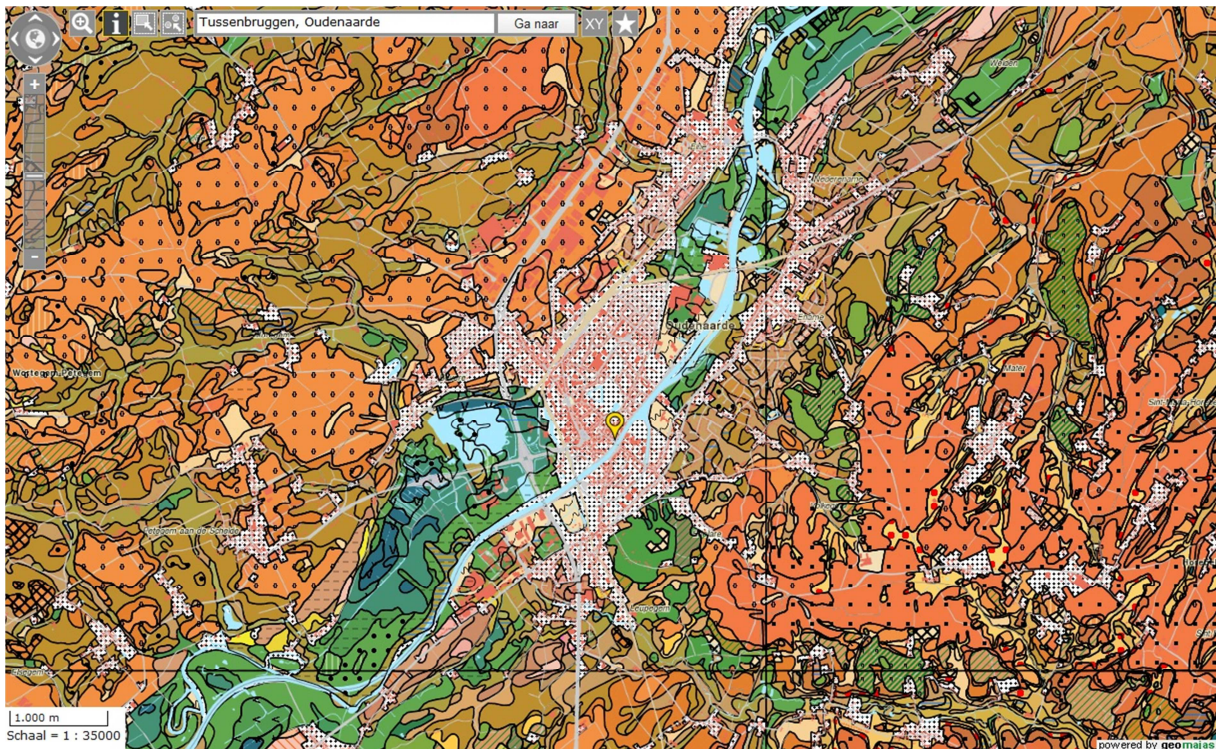
5. TOPOGRAFISCHE, LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE SITUERING

De stad Oudenaarde is gesitueerd in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen, in de Scheldevallei (Fig. 1). Het projectgebied is gelegen in het historische stadsdeel van Oudenaarde op de linkeroever van de huidige² Scheldeloop (Fig. 3).

Oudenaarde is gelegen in de zandleemstreek, maar het stadscentrum is gekarteerd als antropogene zone (Fig. 2).³ De regio is gelegen in het pleistocene riviervalleiendistrict, dat onder meer gekenmerkt is door alluviale kleibodems en een vrij vlakke tot licht golvende topografie.⁴ Het projectgebied situeert zich vermoedelijk op deze alluviale kleibodem (groen op de bodemkaart).

Figuur 1: Situering van Oudenaarde in Oost-Vlaanderen.

Figuur 2: Uittreksel uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: dov.vlaanderen.be)

Projecten in de onmiddellijke omgeving (Louise Mariekaai, Broodstraat, de Ham,...) met een gelijkaardige ligging doen dit alleszins vermoeden.

² De huidige Scheldeloop komt niet overeen met de natuurlijke loop (zie 6.1.4).

³ www.dov.vlaanderen.be

⁴ Sevenant M. et al., 2002, pp. 37 e.v.

Figuur 3: Uittreksel uit de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: ngi.be)

6. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE SITUERING

6.1 Historische situering

6.1.1. Inleiding

In 2012 verscheen het boek ‘Tijd voor Oudenaarde’. Hierin geven verschillende auteurs een overzicht van de bestaande kennis over de geschiedenis en het ontstaan van Oudenaarde. Deze publicatie diende als leidraad voor de hieronder kort besproken *status quaestionis* van het onderzoek.

6.1.2. Etymologie

Etymologisch verwijst de term *aard* in Oudenaarde naar een hoger gelegen terrein, reikend tot aan de oever aan de buitenzijde van een Scheldemeander. Een andere mogelijkheid is de verwijzing van *aard* naar een goede aanlegplaats voor schepen.⁵ Het voorvoegsel *Oud* verwijst waarschijnlijk dan weer naar ‘hoog’, wat kan overeenstemmen met de topografische ligging van de stad. Een tweede optie is dat het duidt op ‘oud’, in de betekenis van ‘verlaten’ of ‘opgegeven’, of ook ‘eerbiedwaardig oud’.⁶ De naam *Pamele* is moeilijker te verklaren. Deze komt op verschillende plaatsen in Vlaanderen voor, steeds in de nabijheid van een rivier. Mogelijk verwijst het naar een zogenaamde kronkelwaardrug: een verhoging binnen of nabij een ham met een ronde of halfronde vorm.⁷

6.1.3. Het ontstaan en de ontwikkeling van Oudenaarde

6.1.3.1. Historisch kader

Voor de vroegste geschiedenis van Oudenaarde zijn weinig bronnen voorhanden. Over het ontstaan van Oudenaarde zijn er nog vele onbeantwoorde vragen. We willen hier dan ook signaleren dat het hieronder geschetste verhaal grotendeels gebaseerd is op interpretaties van deze bronnen, door diverse auteurs. Hopelijk kunnen deze interpretaties in de toekomst afgetoetst worden aan de realiteit.

Interessant is wel de aanloop naar het ontstaan van de stad. Het Verdrag van Verdun verdeelt in 843 het Karolingische rijk in drie delen: West-Francië, Oost-Francië en Midden-Francië. De Schelde, die voordien al als kerkelijke grens fungeerde tussen het bisdom Kamerijk en het bisdom Noyon-Doornik, vormt nu ook de grens tussen West- en Midden-Francië. Tussen de jaren 923 en 928 komt Midden-Francië in handen van de Ottoonse heersers van Oost-Francië, waardoor de West-Frankische koning lijnrecht tegenover de Oost-Frankische keizer kwam te staan. In de volle middeleeuwen zijn er in de streek van Oudenaarde dan ook twee bestuurlijke centra. Op de linkeroever van de Schelde bevindt zich het Karolingisch koningshof, bestuurd door de heren van Petegem. Deze villa was oorspronkelijk in het bezit van de West-Frankische koning, maar komt later in handen van Petegemse adel. Op de rechteroever ligt het Ottoonse markgrafelijke centrum van Ename met een burcht langs de Schelde, dat rond het jaar 1000 een grote bloei kent. De Schelde vormt zo de grens tussen Petegem enerzijds en Ename anderzijds.⁸ In

5 Trio 2012, p. 37.

6 Trio 2012, p.36.

7 Trio 2012, p.34.

8 Trio 2012, pp.18-19.

1034 echter volgt de inname van de Enaamse burcht door de toenmalige graaf van Vlaanderen, Boudewijn IV.⁹

6.1.3.2. De ‘*turris aldenardensis*’ en de eerste omwalling

Interessant hierbij is dat rond deze periode, onder heerschappij van de graaf van Vlaanderen, Boudewijn IV, de naam Oudenaarde voor het eerst verschijnt in historische documenten. In 1064 duiken de *turris aldenardensis*¹⁰ en de Sint-Walburgakerk op in de bronnen. Beide zijn in eigendom van een lokale heer, Arnulf van Oudenaarde.¹¹ De toren is waarschijnlijk gelegen tussen een Scheldebocht en de aangelegde Burgschelde en vormt de oudste kern van Oudenaarde waaruit zich later de stad ontwikkelt. Aansluitend op deze oudste zone bevindt zich naast een kerk (Sint-Walburga) ook een markt, later ‘Garenmarkt’ of ‘Vismarkt’ genoemd.¹² In bronnen uit 1127 en 1155 is de site omschreven als *oppidum*, waaruit blijkt dat de handelsnederzetting toen al versterkt was. De aarden wal met ervoor een gracht liep vermoedelijk vanaf de toenmalige Schelde door de huidige Einestraat, over de Markt in de richting van Sint-Walburgakerk. Ze liep verder rond de kerk en sloot terug aan op de Schelde.¹³ Hiermee omsloot de 500 m lange omwalling een gebied van 5 à 6 ha.

6.1.3.3. Pamele

Op de rechteroever komt ook Pamele na 1047 tot ontwikkeling. Deze *Novus Burgus* ontwikkelt zich onder impuls van de baron van Pamele stilaan tot stad.¹⁴ De nederzetting trekt handelaars en ambachtslieden aan, die zich daar vestigen en een bevolkingstoename in de hand werken. Het ontvangen van een stadskeure in de 12de eeuw kan niet uitblijven.¹⁵ Op dat moment krijgt ook Pamele een omwalling. Een klein deel van deze oudste walgracht was nog tot in de 16de eeuw zichtbaar. Op de kaart van Jacob Van Deventer zijn de restanten van deze omwalling nog duidelijk te zien.

Oudenaarde ontvangt op haar beurt in 1189 haar stadsrechten.¹⁶ Op dat moment liggen langs weerszijden van de Schelde twee steden met overeenkomstige instellingen en versterkingen.¹⁷

6.1.3.4. De tweede omwalling

De uitbreiding van Oudenaarde laat niet lang op zich wachten. Vóór 1279 is een nieuwe omwalling¹⁸ een feit. Deze omsluit zowel de bewoningskern van Oudenaarde op de linkeroever als deze van Pamele op de rechteroever.¹⁹ De oppervlakte binnen de omwalling bedraagt nu 42 hectare. In 1290 vervangt een stenen

9 Trio 2012, p.22.

10 Een oprichtingsdatum is niet gekend.

11 Trio 2012, p.25.

12 Trio 2012, p.26.

13 Trio 2012, p.28.

14 Trio 2012, p.31.

15 Trio 2012, p.31.

16 Lachaert 2008, p.13.

17 Trio 2012, p.44.

18 Deze omwalling omvat aanvankelijk een aarden wal en een gracht van ca. 2500 meter.

19 Trio 2012, pp.28-29.

muur de aarden wal.²⁰ Vijf poorten vormen de enige toegangen tot de stad. In deze fase is ook de huidige Grote Markt aangelegd²¹ en vervangt een trapeziumvormig kasteel²² de oude burchttoren.

In 1384 kwam Oudenaarde samen met de rest van het graafschap Vlaanderen onder controle van de Bourgondische hertogen. Net zoals de vroegere graven van Vlaanderen drukken de hertogen hun stempel niet enkel op de politieke en culturele situatie, ook heeft hun militaire strategie gevolgen voor de steden. De gunstige ligging van Oudenaarde speelt hierbij ongetwijfeld een rol.²³ De Bourgondische defensiepolitiek is tekenend voor het Vlaamse landschap, vooral voor steden met een strategische ligging. In de belangrijkste steden of langs rivieren en handelswegen naar grote steden komen militaire steunpunten tot ontwikkeling, met als doel die grote steden onder controle te houden.²⁴ Een politiek die ook de graven van Vlaanderen al perfect beheersten. Om de macht over hun territorium uit te breiden, dienden ze eerst de macht van de steden te beperken. Hierin speelde Oudenaarde, zowel onder de graven als de hertogen en gelegen op de aanvoerroute naar Gent, vaak een belangrijke rol. In de loop van de geschiedenis vonden er verschillende belegeringen plaats, onder andere in 1382, 1452 en 1485. Het doel hiervan was steeds om door de belegering de andere partij te treffen.²⁵ Als bescherming tegen de belegeringen liet, volgens de literatuur, Jan zonder Vrees (1371-1419), de tweede hertog van Bourgondië, de ommuring verstevigen met 5 poorten (Beverepoort, Einepoort, Bergpoort, Baarpoort en Meerspoort) en 24 torens.²⁶ Historische bronnen vermelden bovendien belangrijke verbouwingen aan het kasteel in de periode 1373-1378.²⁷

6.1.4. Hydrografisch kader

Karakteristiek voor Oudenaarde zijn de natuurlijke en antropogene waterlopen, die doorheen de eeuwen erg bepalend zijn geweest voor het uitzicht van de stad (Fig. 4). De oorspronkelijke Schelde meanderde door de stad. Met de aanleg van een versterking langs een bocht in de Schelde aan het einde van de 10de eeuw of in het begin van de 11de eeuw gaat een eerste hydrografische ingreep gepaard.²⁸ In de eerste plaats zorgde de zogenaamde Burgschelde voor een afsnijding van de Scheldebocht. Het afgebakende areaal was echter veel groter dan de versterking. Een tweede kunstmatige waterloop tussen Schelde en Burgschelde diende dit probleem op te lossen. Het huidige stratenpatroon is een relict van deze ingreep. De gelijknamige Burgscheldestraat volgt nog grotendeels het oorspronkelijke traject van deze kunstmatige waterloop. In de eerste helft van de 20ste eeuw staat de toekomst van de Burgschelde sterk ter discussie. De sterke verzanding en het uitblijven van concrete oplossingen betekenen voor deze waterloop het einde met een quasi volledige demping aan het einde van jaren '50.²⁹

De Grachtschelde is in of voor de eerste helft van de 12de eeuw aangelegd. Volgens Carton is de Grachtschelde aangelegd om watermolens in de stad te kunnen bouwen.³⁰ Ze wordt al vermeld in *Le Veil Rentier* (1275) als *seur le fossé*. Ze snijdt duidelijk een bocht in de oorspronkelijke Schelde af en is gedempt in

20 Van Cauwenberghe 2004, p.25.

21 Trio 2012, p.28.

22 Trio 2012, p.30.

23 Trio 2012, p.56.

24 De Groote 2013, pp. 54-55.

25 Trio 2012, p.56.

26 Carton 2010, p. 106 & Borremans 2009, p. 11.

27 Trio 2012, p.30.

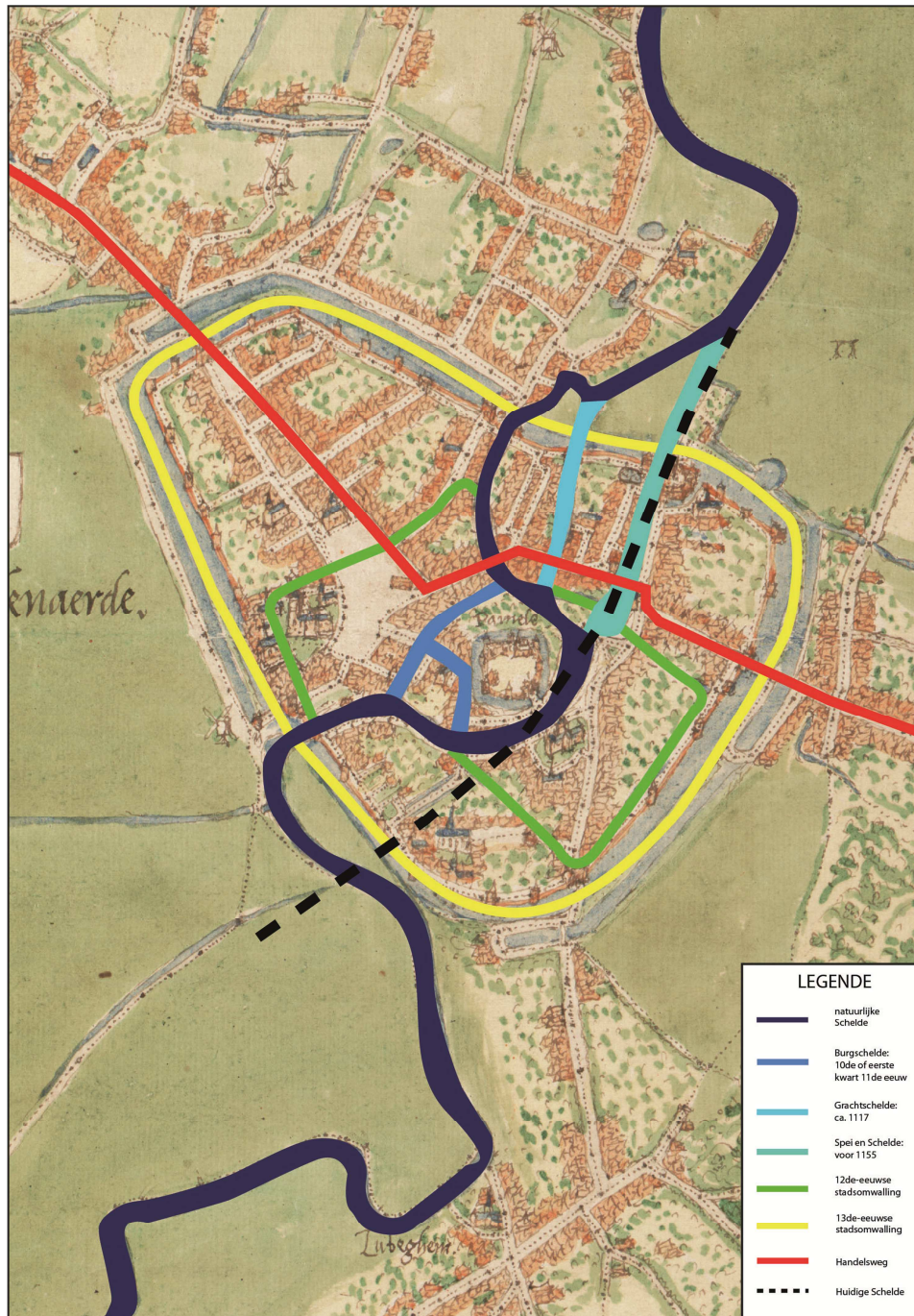
28 Berings 1989, p. 115.

29 Vandeweghe 2013, p. 427.

30 Carton 2010, p. 99.

1961.³¹ Een andere middeleeuwse rechtstrekking van de Schelde omvat het Spei. Deze zou gegraven zijn omstreeks of voor 1155. Het Spei wordt in een tekst uit die periode alleszins vermeld.³² Gedurende ongeveer 200 jaar in de volle middeleeuwen gebeurden er dus verschillende belangrijke ingrepen op het hydrografisch netwerk.

Tussen 1964 en 1971 werd bij de rechtstrekking van de Schelde de oorspronkelijke loop en de laatste middeleeuwse toevoeging verbreed en verlegd.³³ Uiteindelijk blijft alleen in het stratenpatroon nog zichtbaar waar ooit water stroomde.

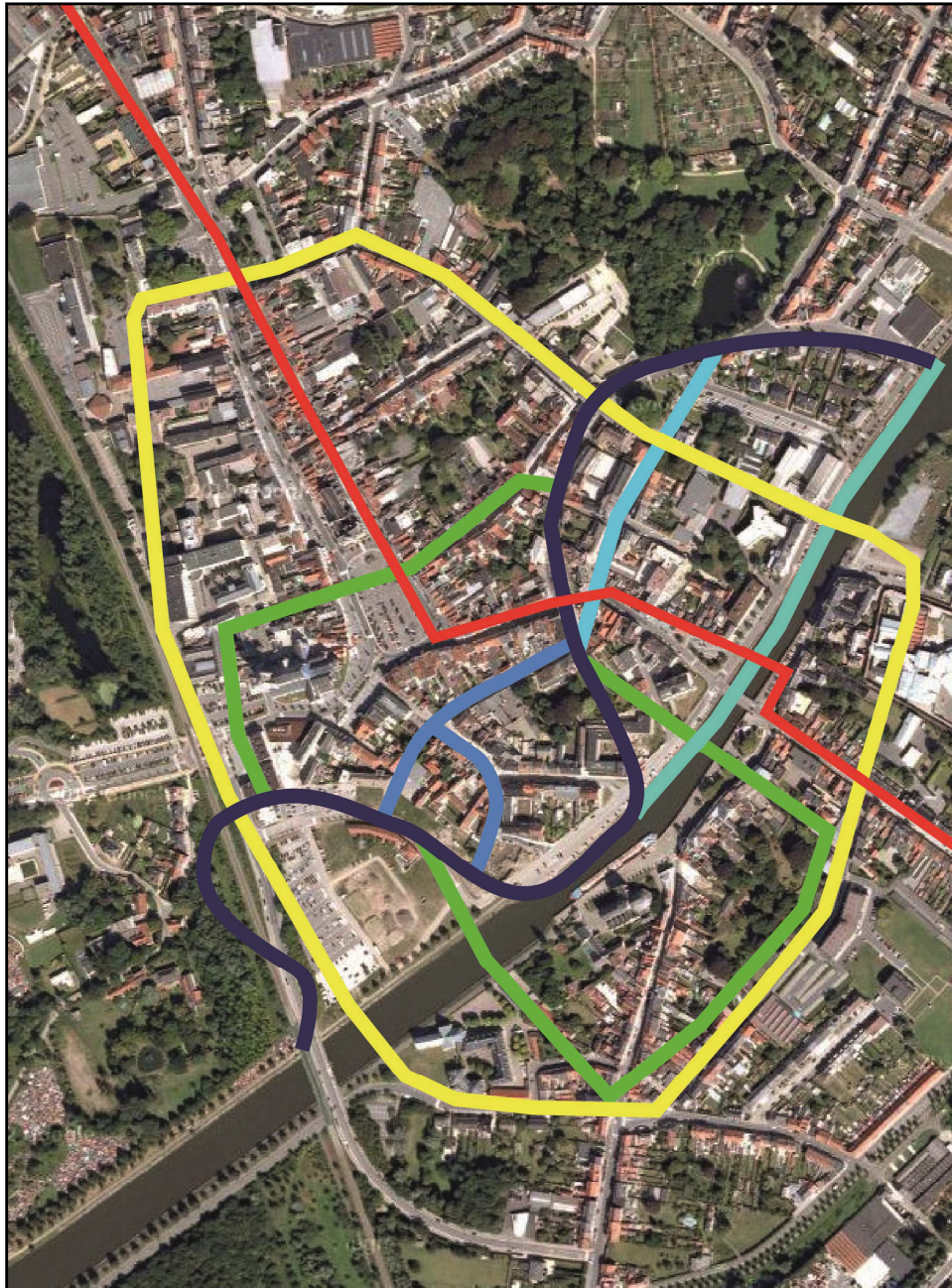

Figuur 4a: kaart van van Drenthe (ca. 1550)(bron: kbr), met aanduiding van het waternet, de stadswallingen en een belangrijke handelsweg.

31 Carton 2010, p. 102.

32 Carton 2010, p. 101.

33 Vandeweghe 2013, p. 427.

Figuur 4b: Google Maps, met aanduiding van het waternet, de stadsomwallingen en een belangrijke handelsweg.

6.1.5. Tussenbruggen en de aanpalende straten

Het huidige stratenpatroon rond Tussenbruggen lijkt nauwelijks op de historische situatie. Verschillende straten bestaan nu zelfs niet meer.

Als we de voormalige straten projecteren op de huidige situatie (Fig. 5) dan zien we dat van de vijf historische tracés er vandaag slechts één in zijn oorspronkelijke vorm bewaard is gebleven, de Perregang (Fig. 5: 1), die voert naar de refuge van Ename.

Van Tussenbruggen (Fig. 5: 2) bevinden alleen de gevels aan de noordzijde zich op de oorspronkelijke plaats. De gebouwen aan de zuidzijde zijn volledig verdwenen. De afbraak van deze kant gebeurde deels voorafgaand aan de rechte trekking van de Schelde en deels in 1980-1981.³⁴ Zoals de naam van de straat doet vermoeden is ze gelegen tussen de voormalige brug aan de Grachtmolen, over de Grachtschelde, en de Hoge Brug of Steenbrug, die Oudenaarde met Pamele verbindt. In het *Veil Rentier* (1275) wordt de straat '*entre deux ponts*' genoemd. Algemeen wordt aangenomen dat Tussenbruggen één van de oudste straten is van Oudenaarde. Meer bepaald ook door haar ligging op de route (Fig. 4: rood) naar de oudste oversteekplaats over de Schelde, de *Hoofdeloze Brug*³⁵ (archeologisch onderzoek SOLVA in de Broodstraat in 2014). Op linkeroever gaat het hier om de wegen vanuit Gavere, Gent, Deinze, Wortegem, Kortrijk en Doornik die in Bevere samen komen en verder te volgen zijn door de Hoogstraat, over de Markt en door de Broodstraat, Krekelpot en Tussenbruggen. Vervolgens wordt de huidige Scheldeloop gedwarst en de weg verder gezet door de Bergstraat om dan uit te waaiëren richting Aalst, Volkegem, Geraardsbergen en Etikhove.³⁶

Op het einde van Tussenbruggen tenslotte, net voor de Steenbrug stond de Steenpoort, die wordt beschouwd als één van de oudste poorten van Oudenaarde.³⁷

De huidige Refugestraat (Fig. 5: 4) is een recente creatie. Op enkele 20ste-eeuwse kaarten (Fig. 6) is ze zelfs te herkennen als een aftakking van de Grachtschelde die nu gedempt is.

Volledig verdwenen uit het straatbeeld is de straat die op het Primitief Kadaster de naam Perrestraet draagt en in een Landboek van Oudenaarde uit 1616 Beckstrate genoemd wordt (Fig. 5: 5). Ze voert van de Steenpoort naar de Perretoren. De naam van de straat verwijst naar het huis dat zich op de hoek met Tussenbruggen bevond.³⁸

Een klein straatje, (Fig. 5: 6) haaks op deze Perrestraet, heeft geen naam, maar is al zichtbaar op het stadsplan van Jacob van Deventer en voert naar de Schelde.

De Marlboroughlaan (Fig. 5: 3) tenslotte is een recente creatie. Ze dateert pas uit de eerste helft van de 20ste eeuw.

34 Trio 2012, p. 77.

35 Carton 2010, p. 96.

36 Carton 2010, p. 144.

37 Carton 2010, p. 50.

38 Carton 2010, p. 78.

Figuur 5: Projectie van het historische stratenpatroon op Google Maps. (Bron: Google maps)

	1	2	3	4	5	6
Heden	Perregang	Tussenbruggen	Marlboroughlaan	Refugestraat	/	/
Kaart 194?	Refugestraat	Tussenbruggen	Marlboroughlaan	Grachtschelde	X	/
Kaart ca. 1900	X	Tussenbruggen	/	Grachtschelde	X	X
Atlas der Buurtw.	X	Tusschenbruggen	/	/	X	X
Vaillant	X	X	/	/	X	X
Prim. Kadaster	X	Tusschenbruggen	/	/	Perrestraat	X
Ferraris	X	X	/	/	X	X
Vincennes	X	X	/	/	X	/
Sanderus	X	X	/	/	X	/
Pierre Le Poivre	/	X	/	/	X	X
Landboek (1616)	Raemstraetkin	Tusschenbrugghen	/	/	Beckstrate	/
de Bruyn	/	X	/	/	X	/
van Deventer	X	X	/	/	X	X
Veil Rentier (1275)	/	entre deux ponts	/	/	/	/

Figuur 6: Evolutie van de straatnamen en aanwezigheid van de straten op de verschillende kaarten en in enkele historische documenten. (X= Aanwezig; /= Afwezig)

6.1.2. Cartografie

6.1.2.1. Inleiding

In de volgende uitzetting zijn niet alle beschikbare cartografische bronnen over Oudenaarde opgenomen. Alleen de relevante documenten zijn weerhouden.

6.1.2.2. *Jacob van Deventer – Atlas des villes des Pays-Bas: 73 places levées entre 1550 et 1565 sur les ordres de Charles Quint et de Philippe II: Oudenaerde, Ename, Beveren, Lubeghem (omstreeks 1550) (kbr)*

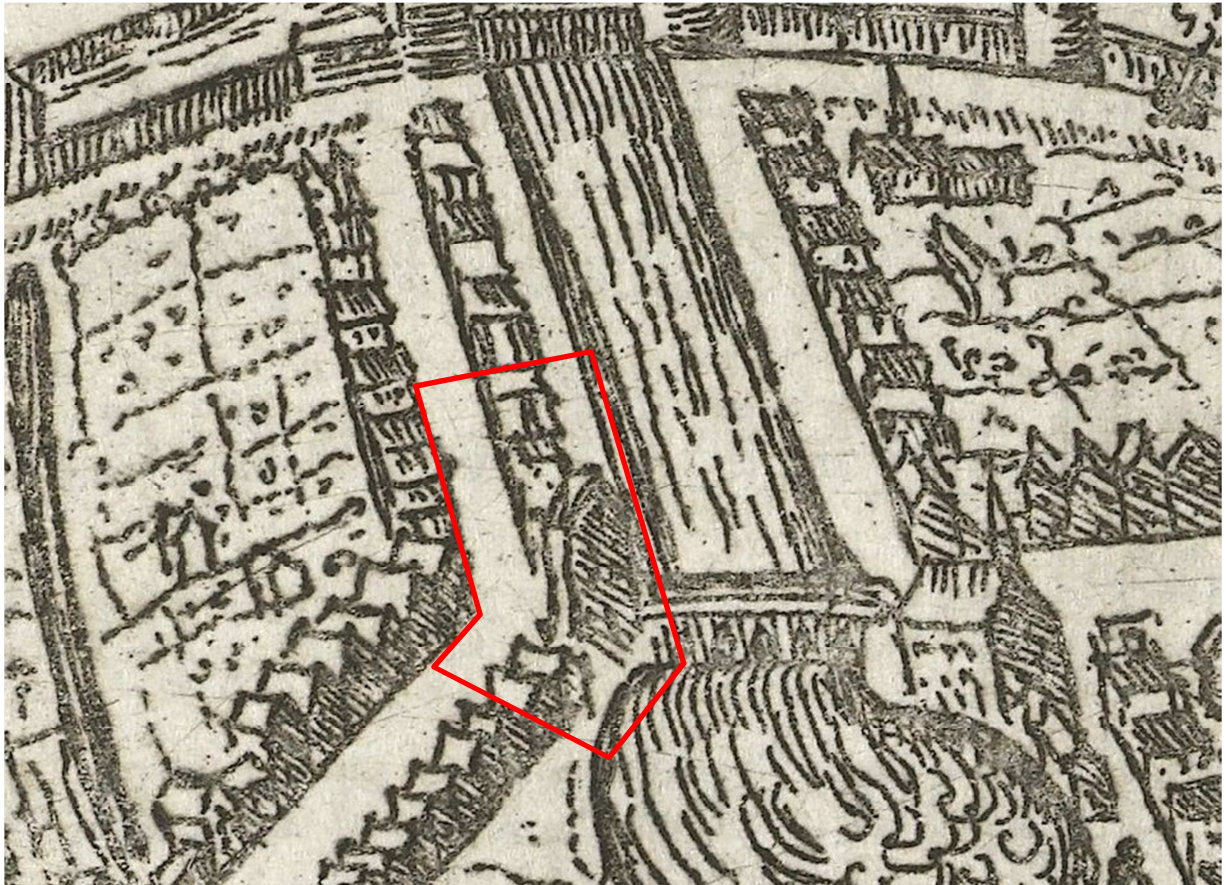
Dit is de oudste bewaarde figuratieve weergave van Oudenaarde. Op deze kaart is zowel Tussenbruggen met de Steenpoort als de verdwenen Beckstrate en het haaks daarop aansluitende straatje te zien. Langs alle straatzijden zijn huizen figuratief weergegeven.

Figuur 7: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het projectgebied. (Bron: kbr)

6.1.2.3. Abraham de Bruyn - Parma belegert en verovert Oudenaarde, 1582 (1613 - 1615)
(rijksmuseum.nl)

Op de kaart van de Bruyn is zowel Tussenbruggen met de Steenpoort als de verdwenen Beckstrate te zien. Langs alle straatzijden zijn huizen figuratief weergegeven.

Figuur 8: Kaart van Abraham de Bruyn (1613-1615) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Rijksmuseum.nl)

6.1.2.4. Pierre Le Poivre - *Recueil de plans de villes et de châteaux, de fortifications et de batailles, de cartes topographiques et géographiques, se rapportant aux règnes de Charles-Quint, de Philippe II et d'Albert et Isabelle, 1585-1622*: *Siège de la ville d'Audenaerde par les troupes d'Alexandre Farnèse en 1581 (1617) (kbr)*

Op de kaart van Le Poivre is zowel Tussenbruggen met de Steenpoort als de verdwenen Beckstrate te zien. Langs de straatzijden zijn huizen figuratief weergegeven. De Steenpoort is voorgesteld als een gebouw met rechthoekig grondplan dat voorzien is van een zadeldak. Net boven de Steenpoort zijn enkele lijntjes zichtbaar die de aanwezigheid van een watertrap lijken te suggereren. Mogelijk liggen ze op het uiteinde van het dwarsstraatje dat de Beckstrate verbindt met de Schelde.

Figuur 9: Kaart van Le Poivre (1617) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: kbr)

6.1.2.5. Pierre Le Poivre - Recueil de plans de villes et de châteaux, de fortifications et de batailles, de cartes topographiques et géographiques, se rapportant aux règnes de Charles-Quint, de Philippe II et d'Albert et Isabelle, 1585-1622]: Plan de la ville d'Audenarde (1617) (kbr)

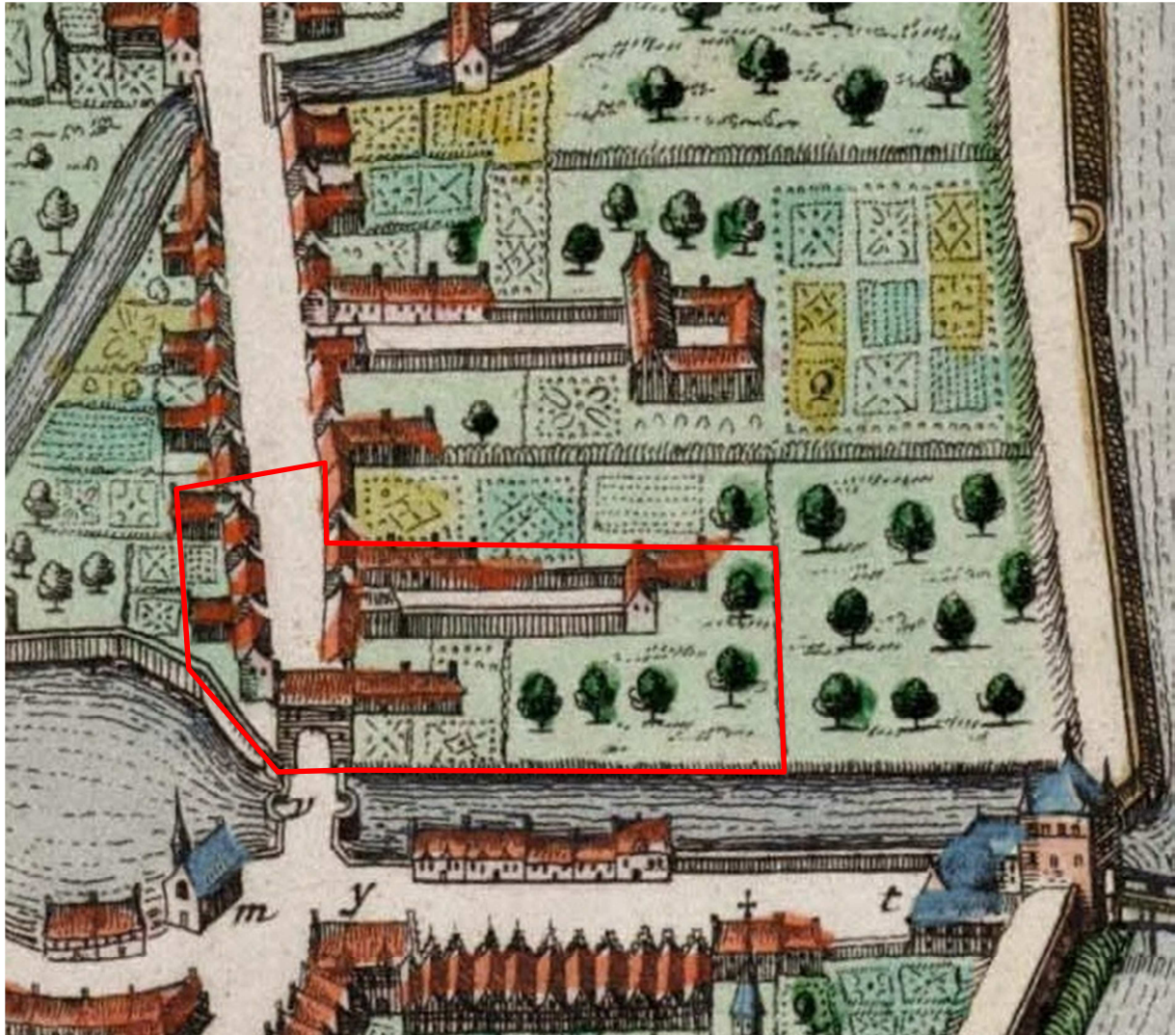
Op deze kaart is alleen het wegennet deels weergegeven. Van Tussenbruggen is alleen de noordzijde aangeduid. De Beckstrate en de hierop aansluitende verbinding met de Schelde is dan weer wel aangeduid. Ook de Steenpoort is in grondplan weergegeven.

Figuur 10: Kaart van Le Poivre (1617) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: kbr)

6.1.2.6. Antonius Sanderus – *Flandria Illustrata: Oudenaarde* (1641) (foto SAO)

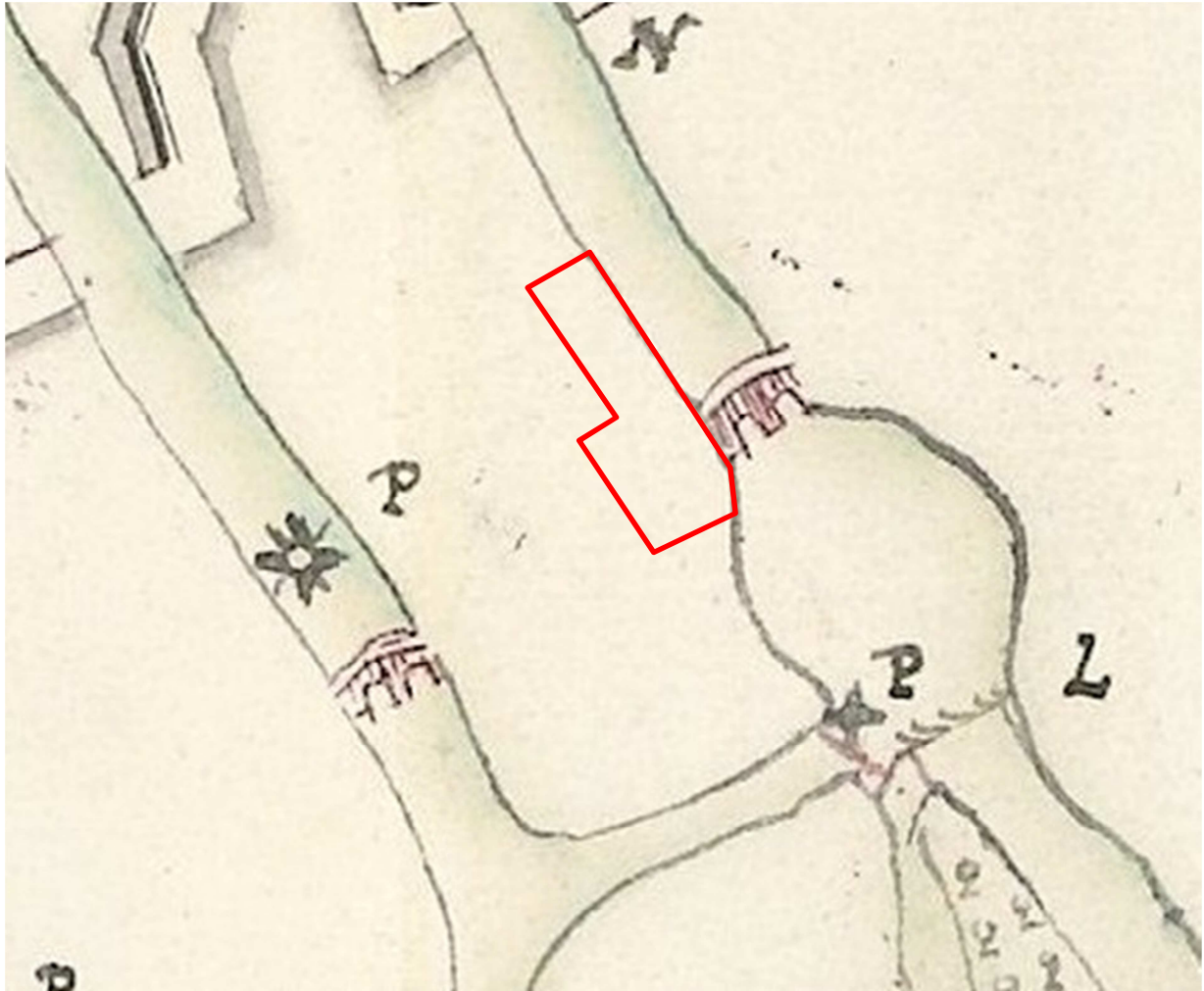
Op de kaart van Sanderus worden Tussenbruggen met op het uiteinde de Steenpoort en de Beckstrate weergegeven. Langs Tussenbruggen zijn verschillende huizen getekend. Dit is ook het geval langs de Beckstrate. Deze lijkt te voeren naar een huis op het einde van het straatje. Verder zijn ook tuinen weergegeven.

Figuur 11: Kaart van Sanderus (1641) met aanduiding van het projectgebied. (Foto SAO)

6.1.2.7. Samuel Du Ry de Champdoré – Plan de la Ville d’Oudenarde (1707) (rijksmuseum.nl)

Op deze kaart is alleen de Steenbrug te herkennen. Er zijn geen straten of significante gebouwen weergegeven.

Figuur 12: Kaart van Du Ry de Champdoré (1707) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Rijksmuseum.nl)

6.1.2.8. Maker onbekend – Plan d'Oudenaarde (1746) (SHAT, Archives du Génie, canton Oudenaarde, art. 14, section 1, pièce n°27) en Le plan en relief de Nézet (1746) (foto SAO)

Deze kaart uit 1746 is een zeer nauwkeurige weergave van de toenmalige stad. Ze is bovendien gebruikt als bron voor de maquette van Nézet. Beide zijn een waardevolle informatiebron voor de geschiedenis van Oudenaarde.

Op de kaart is Tussenbruggen zichtbaar met op het uiteinde de Steenpoort. Langs weerszijden van de straat zijn allerlei gebouwen getekend (rood). Onbebouwde percelen zijn niet ingekleurd. Dit is de enige kaart waarop de Beckstrate niet echt duidelijk is weergegeven. Het lijkt hier eerder een smal steegje te zijn tussen twee woningen.

Figuur 13: Plan d'Oudenaarde (1746) met aanduiding van het projectgebied. (Foto SAO)

Figuur 14: Le plan en relief de Nézet (1746) met aanduiding van het projectgebied. (Foto SAO)

6.1.2.9. Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik: Audenarde (1777) (kbr)

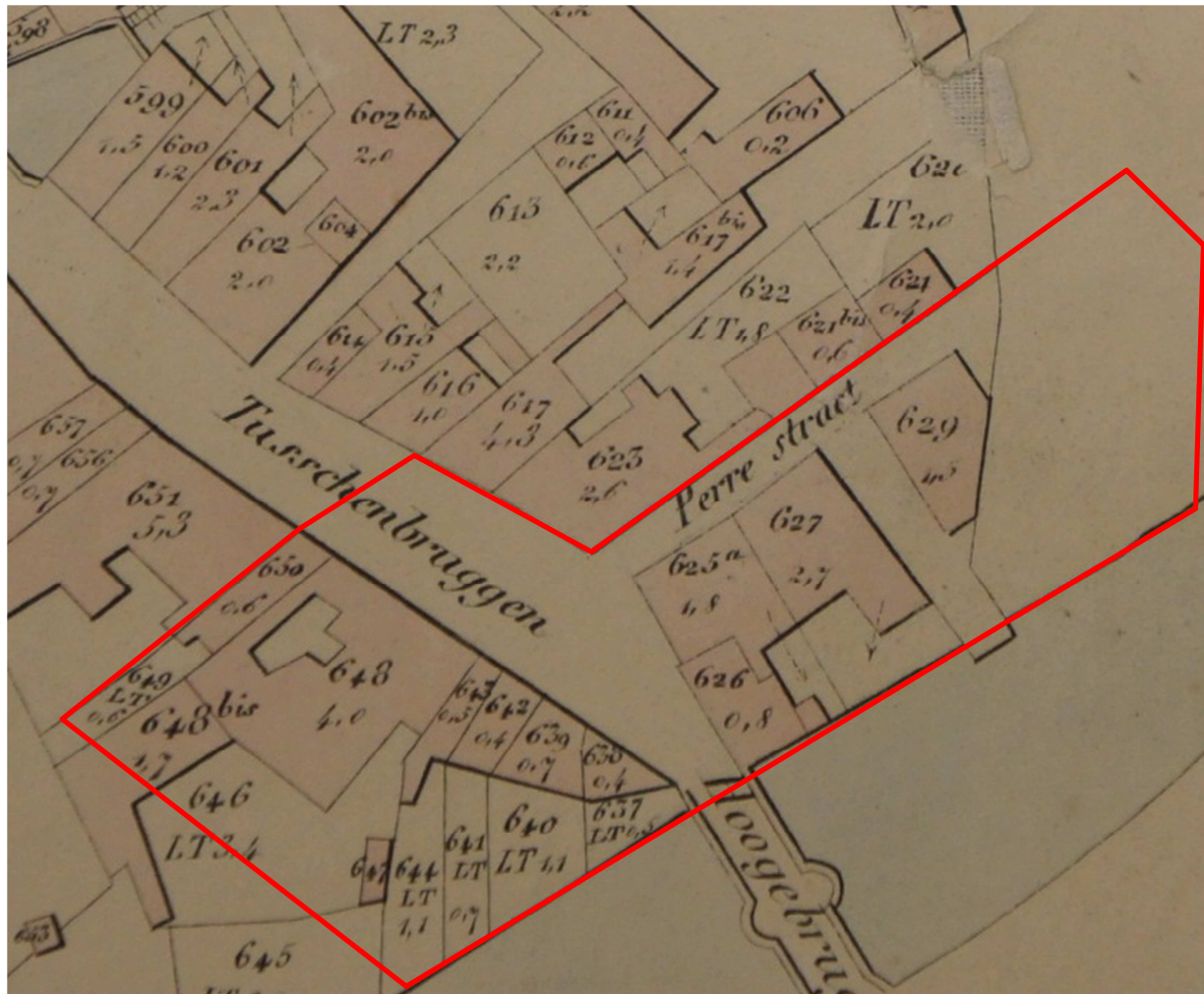
De kaart van Ferraris is een eerder schetsmatige weergave van de toenmalige situatie. Hierop zien we naast Tussenbruggen en de Beckstrate verschillende gebouwen. Ook het straatje dat de Beckstrate verbindt met de Schelde is te zien. De Steenpoort lijkt verdwenen.

Figuur 15: Kaart van Ferraris (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: kbr)

6.1.2.10. Primitief Kadaster (1820) (SAO - VKP0485)

Het Primitief kadaster geeft de situatie weer aan het begin van de 19de eeuw. Ook hier is Tussenbruggen met de aan deze straat gelegen woningen duidelijk weergegeven. De Steenpoort is verdwenen en de Beckstrate draagt hier de naam Perrestraeet. Ook het verbindingsstraatje tussen deze laatste en de Schelde is te zien. Mogelijk is dit eveneens een watertrap.

Figuur 16: Primitief Kadaster (1820) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: SAO - VKP0485)

6.1.2.11. Vaillant – Plan D’Oudenarde, d’après les reconnaissances faites aux mois d’Août 1829 et Janvier 1833 (1833) (foto SAO)

Deze kaart is duidelijk een kopie van een ouder plan. Het geeft niet de situatie weer op het ogenblik dat ze gemaakt is (1833). Zo is de Steenpoort wel te zien terwijl ze op de vorige kaarten niet meer is weergegeven. Verder is Tussenbruggen, de Beckstrate en het straatje tussen deze laatste en de Schelde weergegeven. Langs alle zijden is bewoning te zien.

Figuur 17: Kaart van Vaillant met aanduiding van het projectgebied (Foto SAO)

6.1.2.12. Atlas van de buurtwegen (1840) (gisoost)

De atlas der buurtwegen is vergelijkbaar met het Primitief kadaster. Ook hier is de Steenpoort verdwenen wat er op wijst dat de kaart van Vaillant inderdaad een weerspiegeling is van een oudere situatie.

Figuur 18: Atlas der buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (1840). (Bron: GisOost)

6.1.2.13. Oudenaarde, kaart van het grondgebied (ca. 1900) (SAO VPK0594)

Uit deze kaart blijkt dat de huidige Refugestraat is aangesloten op de Grachtschelde. Tussenbruggen en de Beckstraat bestaan nog. De bebouwing is op dit plan niet weergegeven.

Figuur 19: Kaart van Oudenaarde (ca. 1900) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: SAO)

6.1.2.14. Oudenaarde, Bijzonder plan (jaren '40) (SAO)

Dit plan toont de situatie net voor de rechttrekking van de Schelde op deze locatie. Aan de zuidkant van Tussenbruggen zijn al een aantal woningen verdwenen. Ook nagenoeg alle woningen aan de oostzijde van de Beckstrate zijn afgebroken. De enige structuur die zich nog op deze plaats bevindt is de woning van kunstenaar Jules Boulez. Het huis is een verbouwing van een neoklassieke woning en gebeurde door architect August De Smet in 1928. In 1967 werd de woning afgebroken ten voordele van de kanalisering van de Schelde.³⁹

Figuur 20: Bijzonder plan met aanduiding van het projectgebied (jaren '40). (SAO)

6.1.3. Fotografische documentatie

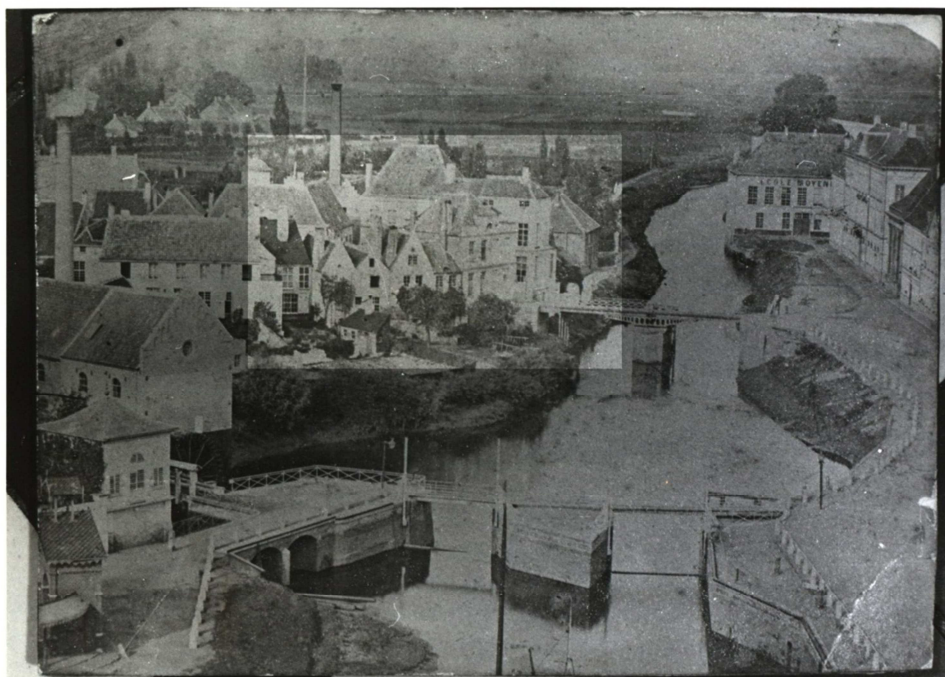
Het stadsarchief van Oudenaarde bewaart ook enkele fotografische documenten van deze zone. Ze hebben allemaal betrekking op de percelen gelegen langs de Schelde. Het oudste document is een foto van een handschrift (Fig. 21). Het handschrift geeft de situatie weer rond 1789. Op deze tekening zien we naast de Steenbrug een classicistische gevel met links daarvan drie diephuizen en een groter gebouw met een aantal dakkapellen. Deze situatie komt goed overeen met de maquette van Nézot.

³⁹ Trio 2012, p. 188.

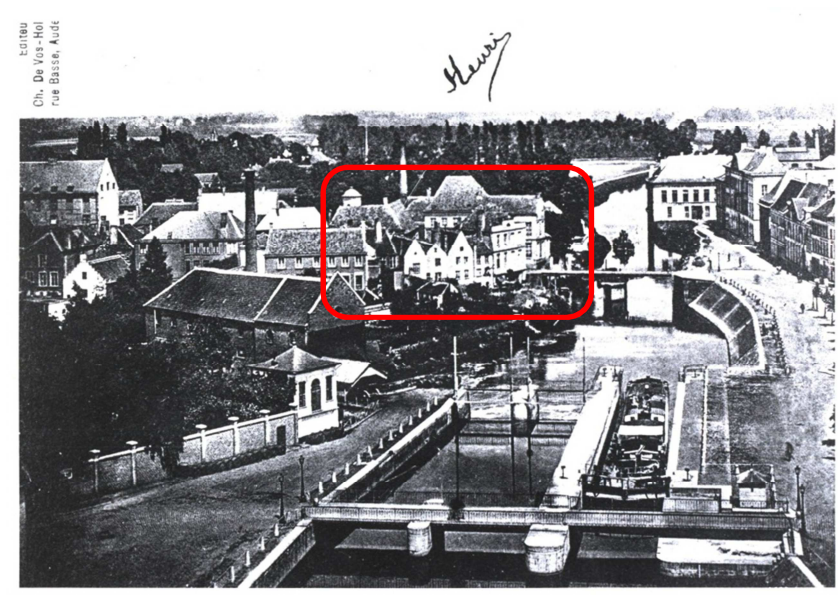
Figuur 21: Zicht op de achterzijde van de zuidkant van Tussenbruggen. (Bron: SAO - FO002869)

Een tweede interessant document is een foto van een oude foto van het Spei en de Schelde, gefotografeerd vanop de toren van O.L.V.-kerk Pamele (Fig. 22). Deze foto dateert uit de periode 1870-1914 en toont nog het oorspronkelijke Spei, zonder de latere sluis. Ook hier zien we dezelfde gegevens als op de eerder besproken tekening. Hier is wel nog een woning zichtbaar tussen de classicistische gevel en de drie diephuizen. Daarnaast zijn ook de daken zichtbaar van de woningen aan de noordzijde van Tussenbruggen en is van één gebouw, gelegen aan de Beckstrate de achterzijde te zien. Voorbij de Steenbrug lijkt er ook een 'trekweg' parallel met de Schelde te lopen. Een situatie die niet gekend is van de cartografische bronnen en dus wellicht ook uit een recentere periode moet dateren.

Figuur 22: Zicht op de achterzijde van de zuidkant van Tussenbruggen. (Bron: SAO - PDV/00926)

Een andere foto (Fig. 23) vanop dezelfde locatie toont de sluis op een later tijdstip, maar de huizen langs Tussenbruggen zien er hetzelfde uit.

Figuur 23: Zicht op de achterzijde van de zuidkant van Tussenbruggen. (Bron: SAO - PDV'00100)

Van het hoekhuis op Tussenbruggen met de classicistische gevels zijn verschillende foto's bewaard gebleven. De eerste toont de gevel van het huis aan de achterzijde, aan de kant van de Schelde (Fig. 24). De tweede de gevel aan de zijde van Tussenbruggen (Fig. 25). Deze laatste foto dateert uit november 1918. Een foto uit dezelfde periode (Fig. 26) geeft ook een ruimer beeld en is genomen vanaf de overzijde van de Schelde, ter hoogte van het huis de Lalaing. Hierop zijn ook de aanpalende en tegenover gelegen woningen van de classicistische woning te zien. De schade is afkomstig van beschietingen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Deze foto's maken ook duidelijk dat ondertussen de naastgelegen diephuizen vervangen zijn door een ander gebouw.

Fig. 24: Achtergevel van het boekhuis gelegen aan de zuidzijde van Tussenbruggen. (Bron: SAO - FO000330)

Fig. 25: Achtergevel van het boekhuis gelegen aan de zuidzijde van Tussenbruggen. (Bron: SAO - FO003041)

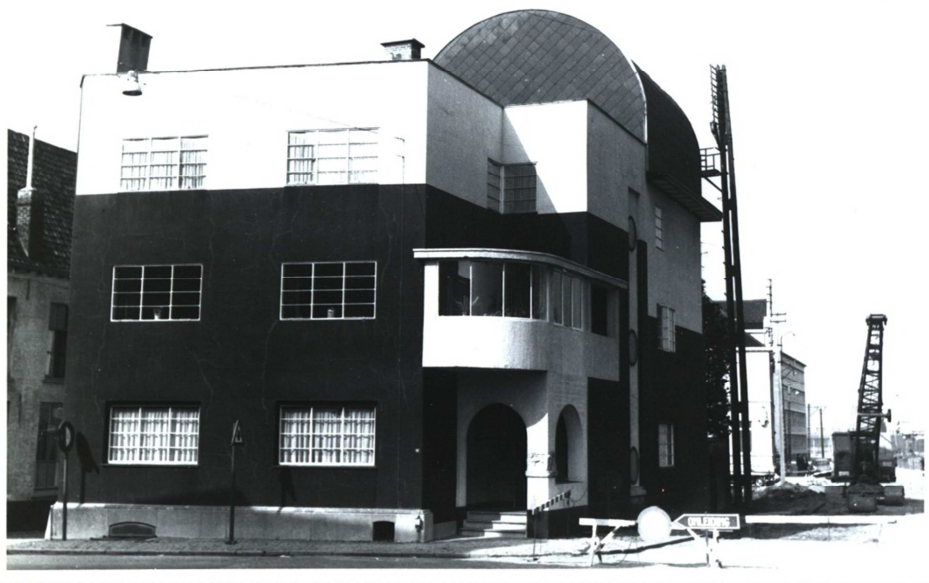
Figuur 26: Zicht op de Steenbrug en Tussenbruggen vanuit het noordoosten. (Bron: SAO - FO003040)

Een foto van een half jaar later (april 1919) toont de situatie gezien van op het Spei (Fig. 27). De achterzijde van de woningen aan de zuidzijde van Tussenbruggen en de achterkant van de woningen gelegen tussen de Beckstrate en de Schelde is duidelijk te zien.

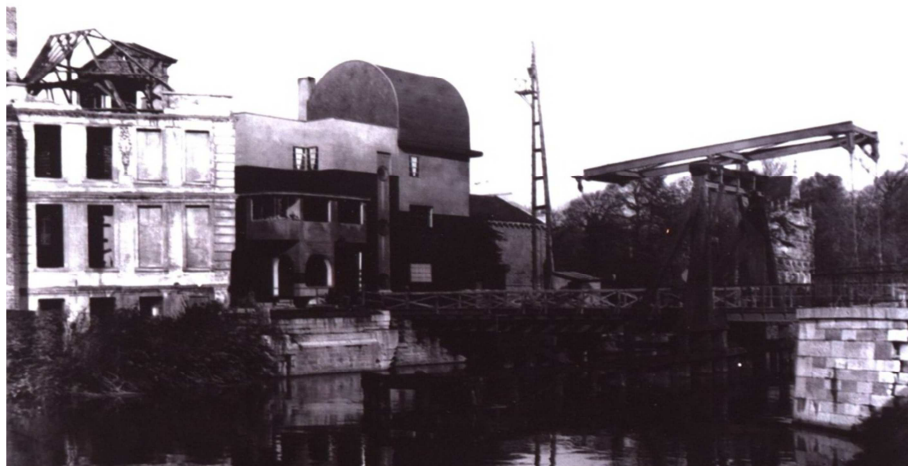

Figuur 27: Zicht vanaf het Spei op de Steenbrug en de aanpalende gebouwen. (Bron: SAO - PDV00617)

Ook van de in 1928 gebouwde woning van de schilder Jules Boulez zijn foto's bewaard. Een eerste foto is genomen vanaf de zuidzijde van Tussenbruggen (Fig. 28). Een tweede dateert van kort voor de afbraak in 1967 (Fig. 29). Hierop zijn ook de omliggende sterk in verval zijnde panden te zien.

Figuur 28: Zicht op de zuidzijde van de woning van Jules Boulez. (Bron: SAO - FO000585)

Figuur 29: Zicht op de vervallen woningen langsbeem Tussenbruggen. (Bron: SAO - FO003081)

Tot slot zijn er nog enkele foto's bewaard van de werken voor de rechtekking van de Schelde. Hierop zijn voornamelijk de damplaten te zien die hiervoor werden ingeheid (Fig. 30). De foto's tonen ook duidelijk de aanwezigheid van muurfragmenten tot op grote diepte. Enkele foto's zijn gezien hun massieve karakter wellicht toe te wijzen aan de funderingen van de Steenpoort of aan oude kademuren (Fig. 31).

Figuur 29: Zicht op de damplaten voor de rechtekking van de Schelde ter hoogte van Tussenbruggen. Ter situering: in het kader de gebouwen van de huidige rechtbank van eerste aanleg. (Bron: SAO - FO 001165-7)

Figuur 30: Zicht op de damplaten voor de rechtbrekking van de Schelde. Uitbraak van massieve funderingen die wellicht toebehoren aan de Steenpoort en Steenbrug. (Bron: SAO - FO 001165-8)

6.2. Archeologische situering

De Centrale Archeologische Inventaris vermeldt geen opgravingen of waarnemingen die van belang zijn voor het huidige projectgebied (Fig. 31). Alleen de resultaten van het onderzoek ter hoogte van de Broodstraat, uitgevoerd door SOLVA in 2014, kunnen enige relevante informatie geven over de te verwachten archeologische sporen. Uit dit onderzoek blijkt dat de aanleg van de brug met een radiokoolstofdatering kan geplaatst worden tussen 1030 en 1170. De oudste opgegraven sporen van bewoning in de Krekelpot dateren dan weer uit de 14de eeuw. De oudste archeologische niveaus zijn hier echter niet aangesneden aangezien ze zich dieper bevonden dan de geplande versterking.

Figuur 31: Uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het projectgebied (1) en de opgraving in de Broodstraat (2). (bron: CAI)

6.3. Samenvatting

Algemeen wordt aangenomen dat Tussenbruggen één van de oudste straten is van Oudenaarde. Meer bepaald ook door haar ligging op de route naar de oudste oversteekplaats over de Schelde, de *Hoofdelse Brug*. In het *Veil Rentier* (1275) wordt de straat '*entre deux ponts*' genoemd.

Het huidige stratenpatroon rond Tussenbruggen lijkt nauwelijks op de historische situatie. Verschillende straten bestaan nu zelfs niet meer of zijn grondig van vorm veranderd.

Uit de historische bronnen is geweten dat zich op het einde van Tussenbruggen een poort bevond, de Steenpoort, die uitgaf op de Steenbrug, gelegen over een in de volle middeleeuwen gegraven Scheldearm. Dit is goed op te maken uit de talrijke postmiddeleeuwse cartografische documenten.

Op basis van deze cartografische en iconografische documenten is bovendien vast te stellen dat er zeker in de postmiddeleeuwse periode bewoning langsheen deze straten aanwezig was, die bijna zeker terug te voeren is tot de late middeleeuwen en mogelijk zelfs tot de volle middeleeuwen. De recente resultaten van het archeologisch onderzoek in de Broodstraat/Krekelpuut en de beschikbare historische vermeldingen zijn hiervoor aan te voeren.

7. GEKENDE BODEMVERSTORINGEN

De grootste bodemverstoring is te wijten aan de historische tracés van de Schelde/Spei, aan de verbinding tussen de Grachtschelde en de Schelde die te zien is op de vroeg-20ste-eeuwse kaarten en aan het huidige tracé van de riolering (Fig. 32: gearceerd). Hierbij is ook rekening gehouden met de rechtekking van de Schelde waarbij voor het slagen van de damplaten een uitgraving gebeurde. Deze wordt op basis van historische foto's geschat op ca. 2 meter vanaf de huidige kademuur.

De meeste nutsleidingen situeren zich onder de voetpaden en bevinden zich op geringe diepte. Uitzondering hierbij is de situatie bijna ter hoogte van het kruispunt van de Marlboroughlaan met de Refugestraat. Hier dwarsen water, gas en elektriciteit de straat om de Schelde over te steken. Deze zone kan gezien de grote hoeveelheid nutsleidingen als verstoord beschouwd worden en is omwille van veiligheidsredenen bovendien best te vermijden.

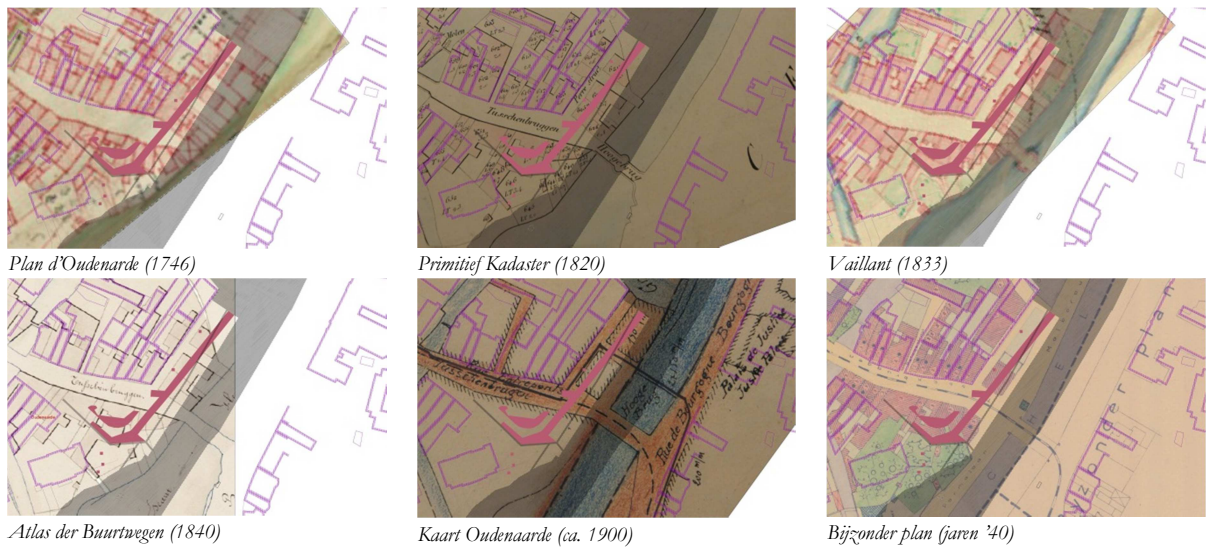
Op basis van het technisch verslag van de boringen kan ook opgemaakt worden dat de verstoring van het huidige wegdek zich tussen 50 en 60 cm ten opzichte van het huidige maaiveld bevindt.

Figuur 32: De huidige kadastrale kaart met aanduiding van de verstoorte zones (gearceerd), de zone die zal verstoord worden en die momenteel nog grotendeels intact is (paars), nutsleidingen gas (grijs), elektriciteit (rood), telefoon (geel), data (groen), water (blauw) en lichtgeel (onbekend).

8. AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK

Op basis van de aard van de werken en de historische, cartografische en fotografische bronnen kunnen al enkele zones volledig uitgesloten worden van archeologisch onderzoek. In de eerste plaats gaat het om het volledige tracé van de Margaretha van Parmastraat dat ligt op het voormalige Spei. Archeologisch onderzoek van SOLVA op de Louise Mariekaai maakte duidelijk dat de opvulling van het Spei gebeurde met voornamelijk puin en bijgevolg niet interessant is voor verder onderzoek. Daarnaast kan ook de aansluiting van de Marlboroughlaan met de Refugestraat reeds uitgesloten worden van onderzoek. De aanwezigheid van een uitgegraven en weer opgevlude verbinding tussen de Grachtschelde en de Schelde en het in de ondergrond aanwezig zijn van een groot aantal nutsleidingen dat hier de Schelde dwars, betekent ook dat het bodemarchief hier ernstig verstoord is. De op plan gearceerde zones kunnen ons inziens bijgevolg reeds vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek (Fig. 34 en pdf in bijlage).

Figuur 33: Enkele historische kaarten met daarop een projectie van de reeds verstoorde zones (gearceerd) en zones die bijkomend verstoord zullen worden door de geplande werken (paars)

Figuur 34: Projectie van een aantal cartografische bronnen (kleur) op het huidige kadaster met aanduiding van de reeds verstoorde zones (gearceerd) en de zones waar werken zullen plaats vinden (paars)

Uit het technisch verslag kan opgemaakt worden dat de aanleg van de nieuwe bestrating niet noemenswaardig dieper is dan de verstoring door de huidige weg. De heraanleg van de verharding zal dus geen bijkomende impact hebben op het bodemarchief en kan dus ook uitgesloten worden van verder archeologisch onderzoek.

Uit het voorliggende onderzoek kan daarnaast ook opgemaakt worden dat het tracé van de nieuw aan te leggen riolering en van de aan te leggen groenzones nagenoeg volledig te situeren is op de locatie van historische woonhuizen (Fig. 33 en 34: paars) waarvan de oorsprong minstens terug te voeren is tot de late middeleeuwen. Op basis van de beschikbare bronnen en gelijkaardige situaties elders in Oudenaarde kan verwacht worden dat deze ondergronds nog in situ bewaard zijn. Daarbij moet niet alleen rekening gehouden worden met de aanwezigheid van muren, vloeren, kelders en haarden, maar ook met ambachtelijke structuren en afval, beerputten en waterputten die vaak in associatie met bewoning in steden worden aangetroffen. Bovendien wordt de voormalige straat Tussenbruggen, één van de oudste straten van Oudenaarde, door de werken gedwarst.

Eventueel archeologisch onderzoek zou de voorgeschiedenis van Tussenbruggen kunnen verduidelijken en meer inzicht verschaffen in de bewoning en de activiteiten die er plaats vonden. Daarnaast zou ook een duidelijker beeld kunnen verkregen worden van het ontstaan van de gegraven Scheldearm.

Gelet op de sterk wisselende aard van de te verwachten structuren (achtererf/bebouwing, al dan niet onderkelderd/straattracés/...) kunnen de resultaten van eventuele proefputten ons inziens niet meteen als representatief voor het geheel beschouwd worden.

9. BIBLIOGRAFIE

9.1. Literatuur

Berings G., 1989, *Landschap, geschiedenis en archeologie in het Oudenaardse*, Oudenaarde.

Borremans P., 2009, *Het Keuzelfort van de vesting Oudenaarde, België onder de wapens 24*, Erpe.

Carton C., 2010, *Oudenaarde op kaart. Een grondige analyse van de 16de-eeuwse kaart van Oudenaarde van Jacob van Deventer, Masterthesis Universiteit Gent, 2009-2010.*

De Grootte K., Eryvynck A., Lentacker A. & Schynkel E., 2013, Het laat-middeleeuwse kasteel van Aalter-Woestijne (O.-VI.), *Kroniek Archaeologia Mediaevalis* 36, .

Lachaert P.-J., 2008, *Oudenaarde 1708, Een stad, een koning, een veldbeer*, Leuven.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G., 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*, s.l.

Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G. en De Smet M. (red.), 2012, *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde.

Van Cauwenberghe K., 2004, *Historisch morfologisch onderzoek van Oudenaarde*, onuitgegeven masterscriptie.

Vandeweghe E., 2013, *De verouderde steden: of hoe de historische stad vorm kreeg in een eeuw van modernisering (1860 – 1960): Aalst, Dendermonde, Oudenaarde en Veurne*, Gent.

9.2. Websites

www.dov.vlaanderen.be

www.ngi.be

www.kbr.be

www.maps.google.be

www.rijksmuseum.nl

www.gisoost.be

cai.onroerenderfgoed.be

9.3. Archieven

SAO: Stadsarchief Oudenaarde

10. BIJLAGEN

Pdf van het projectgebied met aanduiding van

- historische bouwvolumes op basis van cartografische bronnen
- geplande werkzaamheden met ingreep in de bodem
- aanwezige nutsleidingen
- verstoorde zones